

นิทานพื้นเมืองดาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม

นางสาว จารุวรรณ เชาว์นวม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-574-9

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LAO FOLKTALE: CHARACTERISTICS AND RELATIONSHIP TO SOCIETY

Miss Jaruwat Chaonuan

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-574-9

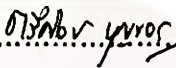
หัวข้อวิทยานิพนธ์ นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม
โดย นางสาว จารุวรรณ เขาว์นวม
ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตริศศิลป์ บุญขจร

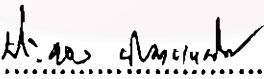
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศกัทธิย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตริศศิลป์ บุญขจร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จารุวรรณ เชาว์นวม: นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม (LAO FOLKTALE: CHARACTERISTICS AND RELATIONSHIP TO SOCIETY) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ตริศัลป์ บุญขจร, 212 หน้า. ISBN 974-333-574-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษานิทานพื้นเมืองลาวเพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นและศึกษาความสัมพันธ์กับสังคม

ผลการวิจัยสามารถแบ่งนิทานพื้นเมืองลาวที่รวบรวมได้จำนวน 158 เรื่องเป็น 5 ประเภท ได้แก่ นิทานมหัศจรรย์ จำนวน 54 เรื่อง นิทานปรัมปราจำนวน 34 เรื่อง นิทานตลกขำขัน จำนวน 34 เรื่อง นิทานสัตว์ จำนวน 21 เรื่อง และตำนาน จำนวน 15 เรื่อง นิทานพื้นเมืองลาวมีทั้งลักษณะเป็นสากลสามารถจัดให้เข้ากลุ่มตาม *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นเมือง* ของ *สตริธ ธอมป์สัน* ได้ และมีลักษณะเด่นที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์และสังคมเกษตรกรรม ลักษณะเด่นของนิทานมหัศจรรย์คือ ตัวละครเอกมักทำพรา ๆ ยากจน แต่เก่งกล้าสามารถและมีคุณธรรม แนวคิดสำคัญของนิทานมหัศจรรย์คือ ธรรมะชนะอธรรม นิทานปรัมปราส่วนใหญ่มีเนื้อหาอธิบายธรรมชาติรอบตัว และสัมพันธ์กับเทพเจ้าโดยเฉพาะแกน นิทานตลกขำขันส่วนใหญ่เสนอแนวคิดเรื่องคนเจ้าปัญญา รองลงมาได้แก่นิทานคนจอมใจ และนิทานเสียชื่อเสียงเลียนขนชั้นสูง นิทานสัตว์มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สติปัญญาเพื่อเอาตัวรอดจากอันตรายและนิทานคติสอนใจ ส่วนตำนานมักเป็นตำนานสถานที่ รองลงมาคือตำนานเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่นได้แก่ เฝือก และปลาศักดิ์สิทธิ์ ตำนานวีรบุรุษ และตำนานเบ็ดเตล็ด

การศึกษานิทานพื้นเมืองลาวสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมหลายด้าน ได้แก่ สภาพสังคมที่มีชนชั้น การเลือกคู่ครองที่แม้หนุ่มสาวมีอิสระที่จะพบปะกันได้แต่การแต่งงานต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติสูง เศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ การประกอบอาชีพมักเป็นอาชีพทางด้านเกษตรกรรม มีความเชื่อเรื่องผีและโชคลาง รวมทั้งพุทธศาสนา

ภาควิชา.....	วรรณคดีเปรียบเทียบ.....	ลายมือชื่อนิสิต.....	จารุวรรณ.....	เชาว์นวม.....
สาขาวิชา.....	วรรณคดีเปรียบเทียบ.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....	<i>อริศัลป์ บุญขจร</i>	
ปีการศึกษา.....	2542.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....	-	

3970261622 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: LAO FOLKTALE / LITERATURE AND SOCIETY

JARUWAN CHAONUAM: LAO FOLKTALE: CHARACTERISTIC AND RELATIONSHIP TO SOCIETY. THESIS ADVISOR: ASSIST. PROF. TRISILPA BOONKHACHORN, Ph.D. 212 pp. ISBN 974-333-574-9.

This thesis presents an analytical study of Lao folktale's characteristics and its relationship to Lao society.

The study shows that the 158 folktales examined here can be classified into 5 groups: 54 fairy tales, 34 myths, 34 jests, 21 animal tales and 15 legends. As a form of universal expression, Lao folktale, like other folktales worldwide, has many motifs similar to those compiled in Stith Thompson's *Motif Index of Folk Literature*. At the same time, some of its features are distinctively the products of Laos' particular geographical conditions and agricultural society. The chief characteristic of Lao fairy tales is the orphanated, penniless but gallant and virtuous hero while its major theme is defeat of evil by virtue. Lao myths are mostly explanations of natural surroundings and are related to gods, especially Tane. The wise man's story comes up mostly as subject of Lao jests but they are also stories about the fool and parodies of the upper-classes. Lao animal tales usually contain morals and characters who can escape from danger by virtue of their wit. While Lao legend most often narrate histories of places, legends about local sacred beings such as a mermaid, a fish or heroes as well as those about other subjects are also found.

From this study, one can see reflections of Lao social and cultural conditions in Lao folktale in several aspects. The folktales studied here presents Lao's as a classed society. Young people are allowed to meet in their courting but marriage can take place only after parents' approval. The Lao family is small and the relationship among family or clan are close-knitted. The Lao economy as seen in the folktale is a self-sufficient one, with agricultural practice as people's chief occupation. The Lao people in these folk stories are believers in animism, superstition as well as Buddhism.

ภาควิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....
สาขาวิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิสิต.....จตุพรพรหม.....แจว่าบม.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....อ.วิมลพร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....-.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตริศศิลป์ บุญขจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่สำคัญยิ่งในการทำงานวิจัย รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์ กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งได้สละเวลาตรวจสอบ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุก ๆ ท่านอย่างสูงสุด

ในการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับนิทานพื้นเมืองลาวที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างมากมาจากครอบครัวกราบขอสงฆ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังมีนักเขียน และนักวิชาการลาวหลายท่านที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและความสะดวกในการเก็บข้อมูลนิทานพื้นเมืองลาว ดังรายนามต่อไปนี้ คุณอุทิน และคุณดวงเดือน บุญยาวง คุณดารากันละยา ท่านหุ่มพัน รัตตะนะวง โดยเฉพาะคุณเน่ง ไชหว่าง และคุณโอทอง คำอินทุ แห่งวารสาร วันนะสิน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลส่วนใหญ่ในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านจากใจจริง

ความสำเร็จส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาจากกำลังใจอย่างมากมายของพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่รักยิ่งในภาคทุกคนรวมทั้งเพื่อน ๆ ที่น่ารักจากภาคภาษาไทย คุณณอม นวล นิริฎเทพ สำหรับความช่วยเหลือในการตรวจแก้บทคัดย่อ คุณวิยะดา พรหมจิตต์ เพื่อนร่วมเดินทางไปเก็บข้อมูลที่เวียงจันทน์ คุณมธุรส กุลจินต์ สำหรับ font ภาษาลาว คุณสันติ ยังพิทักษ์ ที่ช่วยจัดการกับเอกสารจำนวนมาก และเพื่อน ๆ ผู้คอยถามไถ่อีกมากมายที่ไม่อาจกล่าวถึงได้หมดผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกคนไว้ ณ ที่นี้ด้วย

และท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณความห่วงใย และกำลังใจอันแสนอบอุ่นของคุณพ่อ คุณแม่ และขอบคุณทุกกำลังใจจากสมาชิกในครอบครัวที่ทำให้ผู้วิจัยทำงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	6
1.4 สมมุติฐาน.....	6
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.6 ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา.....	7
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 นิทานพื้นเมืองลาว : สถานภาพการศึกษา และการจำแนกประเภท.....	8
2.1 สถานภาพการศึกษานิทานพื้นเมืองลาว.....	8
2.2 การจำแนกประเภทนิทานพื้นเมืองลาว.....	14
3 การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของนิทานพื้นเมืองลาว.....	26
3.1 การจำแนกชั้นมีอนุภาคนิทานพื้นเมืองตามหลักเกณฑ์ของสตรีธ รอมป์สัน.....	26
3.2 ลักษณะเด่นในนิทานพื้นเมืองลาว.....	29
3.2.1 นิทานมหัศจรรย์.....	32
3.2.2 นิทานปรัมปรา.....	52
3.2.3 นิทานตลกขำขัน.....	71
3.2.4 นิทานสัตว์.....	85
3.2.5 ตำนาน.....	90

สารบัญ (ต่อ)

4	การวิเคราะห์สภาพสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นเมืองลาว.....	101
4.1	ความแตกต่างและเหลื่อมล้ำทางชนชั้นในสังคม.....	101
4.2	การเลือกคู่ครอง: ความรักและการแต่งงาน.....	104
4.3	เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ.....	113
4.4	ความเชื่อเรื่องผี การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศาสนาพุทธ.....	119
4.5	ทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องดวงชะตา ฤกษ์ยาม และโชคกลาง.....	126
4.6	ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นเมืองลาว.....	127
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	134
	รายการอ้างอิง.....	143
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก.....	151
	ภาคผนวก ข.....	200
	ประวัติผู้วิจัย.....	212

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย